

POLITICAL & SECURITY STATEWATCH

Monthly bulletin on Moldova
issued by IDIS VIITORUL
www.moldova.org
nr.5, august 2005

Buletinul este o publicație lunară bi-lingvă care are drept scop analiza anumitor elemente de politică internă, externă și a unor probleme de interes special pentru Republica Moldova. Pentru a monitoriza cu acuratețe tendințele care apar, Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” calculează indicatorii Political and Security Statewatch (PSS) pentru a facilita înțelegerea ritmului de creștere sau descreștere, precum și direcția transformărilor democratice în Republica Moldova. Acești indicatori sînt calculați în baza unei metodologii speciale.*

Dinamica indicatorilor PSS pentru perioada iulie-august 2005

Indicii din această perioadă, incluși în tabelul de mai jos, au cunoscut o relativă creștere în comparației cu lunile precedente. Dinamica evoluției indicilor ne permite să constatăm o stabilitate a situației politice. Analiza percepțiilor colective pe acest monitor relevă faptul că această stabilitate nu presupune neapărat și progres, restanțe fiind înregistrate la mai multe capitole.

Indicatorul	mai-iunie	iunie-iulie	iulie-august	Dinamica
Politici interne	3,7	3,25	3,18	↗
Politici externe	3,6	3,09	2,99	↗
Factori de securitate	3,68	3,19	3,11	↗

Punctajul este calculat în scară inversă: 1 este cea mai înaltă și 5 cea mai joasă valoare

1. Dimensiunea politicii interne

Odată cu încheierea sesiunii de primăvară a Parlamentului la 29 iulie curent a venit rîndul executivului să intre în atenția opiniei publice prin acțiunile sale, nu întotdeauna chibzuite.

Guvernul, față în față cu programele strategice pe care este dator să le implementeze, a încercat în perioada de referință să schițeze o activitate dinamică. Programul de guvernîmînt a servit drept unul din multele repere de care preferă să se conducă executivul. Astfel, într-un bun sfîrșit a fost aprobat Planul de acțiuni pentru implementarea Programului de guvernare votat de Parlament la 19

aprilie 2005. Totodată, Guvernul a inițiat constituirea unei comisii de coordonare a activității interministeriale pentru promovarea politicii de integrare europeană, iar Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene (MAEIE) a fost oficial investit în calitate de „instituție – coordonator al procesului de monitorizare al Planului de acțiuni Republica Moldova - Uniunea Europeană”. În aceeași ordine de idei, Ministerul Economiei și Comerțului a fost obligat să creeze un sistem unic de monitorizare și evaluare a programelor strategice, în baza căruia instituțiile

publice centrale, ministerele vor raporta trimestrial despre măsurile întreprinse în vederea implementării Planului de Acțiuni RM-UE în baza unor planuri individuale.

Deocamdată nu este clar, însă, ce vor păți oficialii care o fac pe „mortul în popușoi” sau nu au înțeles ce se cere de la ei în acest Plan. Cert este că instituțiile de stat au fost îndemnate să execute prevederile referitoare la integrarea europeană a Republicii Moldova în termenii stabiliți în documentul de referință. Caracterul foarte general și universalist al Planului (semnat în februarie, 2005, la Brussels) poate juca, însă, feste serioase actorilor preocupați de buna lui implementare. În primul rînd, pentru că Planul nu conține

* Metodologia calculării Indicatorilor Political and Security Statewatch (PSS)

Metodologia PSS reprezintă un model sintetic de evaluare a percepției unui grup de 10 experți independenți asupra riscurilor politice și de securitate în trei domenii specifice: Politici interne, Politici externe, Probleme de interes special. Monitorizarea PSS contribuie la identificarea amenințărilor potențiale și efective care privesc stabilitatea instituțiilor publice și asigură coerența analizelor de prevenire timpurie a crizelor. Ratingul PSS nu trebuie de considerat un Indicator absolut și are drept scop formarea unor judecăți generale. Dinamica indicatorilor poate fi găsită în text și reflectă ritmul, direcția transformărilor democratice din RM. Despre metodologie mai amănunțit în anexe.

sarcini specificate instituțiilor executive, fiind un plan adresat țării, și din acest motiv, el nu conectează direct agențiile și deciziile guvernului, care urmează propria lor agendă. În al doilea rând, mulți oficiali publici nici măcar nu-și ascund iritarea față de logica priorităților conținute în Plan, precum și de posibilitatea ca cineva să monitorizeze altfel decât pînă acum

activitățile de care se fac responsabili. Rezistența aparatului birocratic la schimbare reprezintă o mare barieră pe care nici opoziția constructivă și nici măcar cele mai revoluționare inițiative ale șefului statului nu le poate depăși! În al treilea rând, implementarea Planului are nevoie de competențe sporite, ceea ce nu a fost niciodată punctul forte al Cabinetului Tarlev. În sfârșit, Planul de acțiuni UE-RM are nevoie de un sprijin financiar corespunzător, iar bugetul propus pentru anul 2006 nu dedică nici un deviz de cheltuieli în acest scop, lăsând să se înțeleagă că prioritățile propuse ar putea fi realizate de către Guvernul de la Chișinău din contul organizațiilor donatoare. Este evident că această abordare perimată, care a adus anterior deservicii de imagine la elaborarea SCERS, ar putea primejdui și procesul de implementare a Planului de acțiuni UE – RM. O altă abordare ar solicita, în schimb, o serie de schimbări profunde în rolul și formatul structurilor guvernamentale și nu doar

schimbări decorative. Reforma politică sugerată de experții europeni poate fi singura opțiune judiciară, în cazul în care “obuzele nu vor fi consumate pe vrăbii”, după cum propun experții guvernamentali, responsabili de elaborarea Strategiei de reformă a Guvernului.

Aparent, Comisia Europeană este mai puțin preocupată de formatul implementării, cît de procesul inițiat în țară și aceasta derivă

din natura „finalității refuzate”, care determină astăzi politica UE față de statele ne-integrate, fără oferte de asociere în acest deceniu. Totuși, Planul de acțiuni nu trebuie privit ca un serviciu oferite de UE, ci mai degrabă drept un instrument de modernizare rapidă a capacităților statului și societății în RM.

După un raport încurajator adresat Parlamentului în ultima ședință, în care premierul Vasile Tarlev s-a lăudat cu reducerea numărului funcționarilor publici încadrați în activitatea autorităților administrative centrale cu circa 25 la sută, am rămas cu impresia că guvernul s-a aruncat din nou în luptă cu „birocrația”. Stabilirea unei noi structuri cu mandatul de a elabora un concept de modernizare a

instituțiilor publice nu a trezit pînă acum prea mult optimism. Și asta pentru că publicul nu cunoaște despre misiunea și scopurile acestei reforme.

În realitate, Guvernul de la Chișinău face acest lucru aproape o dată la fiecare 2 ani, dar fără ca aceste decizii să fi ajuns vreodată și îndeplinite! Este adevărat, în ultimul an criticile adresate guvernului s-au întesit, inclusiv din partea celor care au dorit să mențină vechiul Guvern într-un nou format. Moștenirea perioadei anilor 2001 – 2005 nu se traduce, însă, doar în pagini glorioase și rapoarte „heirupiste”; ea include și o puternică mixtură de stagnare, reacțiune și birocrație. Cei pe care administrația șefului statului aproape că-i numește „coloana a 5” în Guvern, pe motiv

de ineficiență și arhi-birocratizare, nu pot să nu înțeleagă, însă, că fără reforme situația se va deteriora accelerat! Tactica cea mai eficientă, însă, pe care o vor putea aborda este să fie lăsați

“...în ultimele șase luni gradul de utilizare a forței de muncă în Moldova a sporit doar cu 4 la sută. Aceasta ne demonstrează că, deocamdată, n-am pornit pe făgașul modernizării eficiente a economiei, că mergem în continuare pe calea tradițională, cea a dezvoltării extensive”

V. Voronin

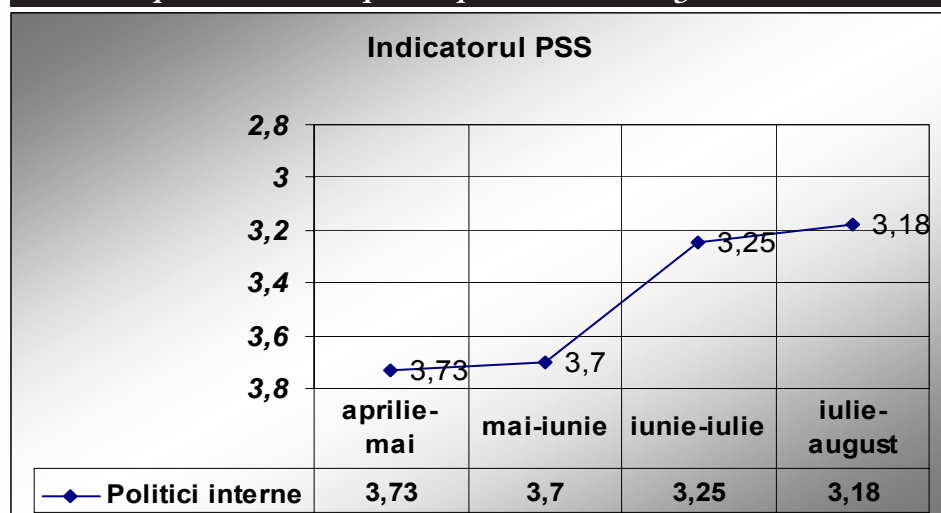
să-și facă „propria reformă”, cea pe care o vor pentru a-și păstra pozițiile și privilegiile deținute. Este de presupus că Parlamentul RM va încerca să preia din mers inițiativa, deblocînd procesul de reformare.

Dar va putea oare legislativul să-și impună autoritatea într-o chestiune atît de politică, cum este reforma administrației centrale, mai ales că pierderea controlului asupra aparatului de stat ar putea fi perceput traumatic chiar și de către cei mai “filo-europeni” lideri ai PCRM?

Menționăm că la 10 august 2005 printr-o hotărîre de Guvern, a fost aprobat Regulamentul Aparatului Guvernului, fiind lichidată Cancelaria de Stat și reformată sub numele de Aparat al guvernului. După alegeri, structura Guvernului a rămas fără un eșalon al administrației centrale – departamentele, dar

“Numărul funcționarilor publici încadrați în activitatea autorităților administrative centrale, parte componentă a Guvernului, a fost redus cu circa 25 la sută” afirmă premierul Vasile Tarlev.
Dar știe oare cineva după ce criterii s-au făcut aceste reduceri ?

Indicatorul PSS reprezintă nivelul de stabilitate în politica internă pentru perioada iulie-august 2005

Punctajul este calculat în scară inversă: 1 este cea mai înaltă și 5 cea mai joasă valoare

fără ca aceste schimbări să fie convertite unui efort realmente serios de reformă al administrației publice. S-au format, în schimb, colegii ale Ministerului Transportului și Gospodăriei Drumurilor, Ministerului Dezvoltării Informaționale, Serviciului Vamal, Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerului Finanțelor, Ministerului Sănătății și Protecției sociale, Ministerului Economiei și Comerțului, de natură să echilibreze indicațiile fanteziste de a reduce cu 70% personalul scriptic al administrației centrale.

Dinamismul activității executivului moldovean poate fi explicat și prin nemulțumirea președintelui Voronin față de activitatea Guvernului afișată în cadrul ultimei ședințe a Parlamentului. Interesat, în îndeplinirea promisiunilor electorale, Voronin a declarat că “trebuie să o spunem pe șleau că asemenea ritmuri nu ne vor permite să creăm 300 mii de noi locuri de muncă, să asigurăm un salariu mediu lunar de 300 de dolari.” În aceeași ședință Voronin a cerut din partea executivului “...alte metode de gospodărire, alte strategii de dezvoltare”, dar nu și alți oameni pe care echipa președintelui nu-i cunoaște și nici nu-i simte loiali.

Verva făcută de V. Voronin spulberă iluzia că actualul Guvern ar rămâne deasupra oricărei critici. Al doilea semnal pentru stabilitatea guvernului și a sistemului politic creat a fost dat de către anumite segmente ale societății, nemulțumite de unele decizii ale executivului. Este vorba despre decizia (mai întâi aprobată, apoi anulată) a Guvernului de a interzice importul de mărfuri second-hand și nemulțumirea oamenilor de cultură față de comportamentul autorităților publice centrale în domeniul culturii. Prima reacție s-a manifestat prin acțiuni de protest în stradă, pe când a doua s-a limitat doar la articole în presă. În pofida faptului, că ambele reacții de nemulțumire s-au epuizat destul de rapid prin cedări și menajări din partea Guvernului, existența lor reprezintă semne clare ale incompetenței și uneori

nechibzuinței luării deciziilor executive. Izbînda comercianților de second-hand ar putea alimenta izbucnirea unor noi revolte și nemulțumiri legate, în special, de atingerea intereselor economice ale unor segmente social defavorabile ale populației.

Recenta decizie a primăriei de a lichida comerțul ambulant stradal, precum și toleranța guvernului fără nici un comentariu asupra scumpirii carburanților și a resurselor energetice va determina creșterea inevitabilă a prețurilor la mărfurile de primă necesitate și nemulțumirea cetățenilor. Dacă în domeniul culturii, reacțiile de nemulțumire s-au manifestat doar prin memorii și articole în presă, atunci nemulțumirile legate de asigurarea necesităților primare ale cetățenilor poate degenera în revolte stradale, inflamabile pentru perioada dinaintea iernii. Pe de altă parte, tactica partidului de guvernământ de a „ține la distanță scurtă” opoziția constructivă pare să fie cea mai bună din ultima vreme. În cazul când un singur partid conduce întreaga activitate a statului este utopic de a vorbi despre existența pluralismului politic. Opoziția are dreptul să-și țină gura, atîta timp cît rolul său este limitat la dezbaterile parlamentare. Cooperarea dintre opoziție și partidul de guvernământ, atunci când nu privește opțiunea de integrare în UE și reglementarea conflictului transnistrean, leagă mîinile opoziției parlamentare (PPCD, PSL, PD) de politici cu soluții controversate. În ideea de a găsi anumite avantaje ale acestei situații, caracterizate printr-o stabilitate politică internă, rămînem îngrijorați asupra calității deciziilor și acțiunilor guvernării. Riscurile care se impun atenției la ora actuală se ordonează într-un lanț logic: neutralizarea opoziției combative, birocratizarea actului executiv - ca efect al dominării puterilor în stat de către șeful statului, împotmolirea procesului de reformare a instituțiilor statale și, nu în ultimul rând, absența unor viziuni strategice pe problemele reale ale guvernării. Iată, în câteva cuvinte, adevăratele motive ale stagnării politice din RM.

Prognoze:

În pofida faptului, că am avut parte de o lună dominată de concedii și vacanțe, viața politică nu a încetat să pulseze, adunînd semne ale unor posibile crize sociale. Acestea ar putea fi determinate de ridicarea costurilor pentru servicii (gaz, căldură, transport etc.), dar și de acumularea unor importante frustrări față de promisiunile făcute în ultima campanie electorală de către actuala garnitură legislativă din RM. Toamna se anunță destul de grea pentru Guvernul Tarlev, care trebuie să probeze o nouă înțelegere asupra rolului său în actualul sistem bicefal al executivului, asaltat de inevitabilitatea unei importante reforme politice.

De asemenea, urmează să înceapă activitatea legislativă care se pare va continua sub sceptrul parteneriatului politic dintre putere și opoziție. Alegerile locale au încetat să mai servească drept un motiv de „resuscitare” a interesului cetățenilor pentru politică: fie pentru că se crede că oricum rezultatele lui sunt știute, fie că miza scrutinului a fost puternic compromisă în lunile de vară prin cele două tururi succesive nereușite. În general, nici CEC și nici măcar Parlamentul RM nu pot bloca organizarea alegerilor parțiale în Municipiul Chișinău, chiar dacă formațiunile politice ar trebui să se pronunțe asupra alegerilor municipale care trebuie să aibă loc în această toamnă: fie vor fi organizate alegeri dezagreate de către forțele politice din țară, dar impuse de legislație, fie fac noi schimbări în legislația electorală.

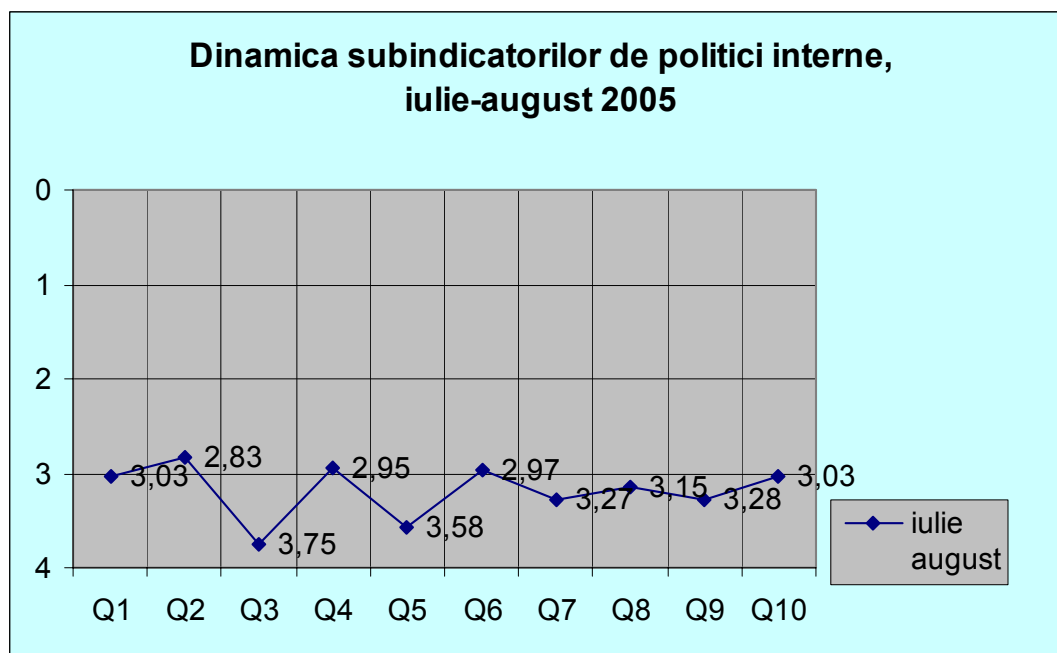
Un alt subiect care a putea să influențeze procesul politic ar fi modernizarea partidului de guvernământ și renunțarea de către V. Voronin la funcția de președinte al PCRM. În acest sens, ar putea apare și diferite disensiuni în sînul acestui partid recunoscut prin rigiditatea ordinii interne.

Anexe

CE ESTE INDICATORUL PSS:

Indicatorul are ca scop descrierea ritmului și direcției de transformări democratice în Republica Moldova prin intermediul unor evaluări calificate asupra variabilelor legate de politica internă, politica externă și probleme de interes special. Indicatorul PSS este calculat în funcție de valorile acordate la un șir de întrebări de către un grup de experți independenți. Rolul Grupului de experți a constatat în a nota tendințele percepute pe aceste categorii cu variabile cuprinse între 1 la 5, unde 1 reprezintă nivelul maxim de intensitate (presiunea problemei), iar 5 - nivelul cel mai redus de intensitate al categoriei respective. Evaluarea variațiilor înregistrate pe fiecare dintre aceste categorii a fost facilitată de utilizarea graficului.

I. Subindicatorii Politici interne		Valoarea
Lista întrebărilor de reper:		
Q1.	Este sistemul politic din R. Moldova pluralist, democratic și viabil?	3,03
Q2.	Cît de eficiente vi se par autoritățile publice centrale (Parlamentul, Guvernul) în ultima vreme?	2,83
Q3.	Cît de transparente vi se par acțiunile și deciziile autorităților publice centrale din RM?	3,75
Q4.	Cît de eficientă este cooperarea între opoziție și putere în Parlamentul RM?	2,95
Q5.	Cît de obiectivă și profesională este TV publică din RM în reflectarea evenimentelor publice ?	3,58
Q6.	În ce măsură sunt respectate drepturile și libertățile fundamentale în ultima vreme în RM?	2,97
Q7.	Cît de credibilă și imparțială este justiția în RM?	3,27
Q8.	Cum apreciați progresele la îndeplinirea prevederilor SCERS și ale Planului de acțiuni RM-UE?	3,15
Q9.	Cum apreciați standardele de viață ale populației din ultima vreme?	3,28
Q10.	Cum apreciați rolul și inițiativele societății civile în ultima vreme din RM?	3,03
<i>Punctajul este calculat în scară inveră: 1 este cea mai înaltă și 5 cea mai joasă valoare</i>		

Punctajul este calculat în scară inveră: 1 este cea mai înaltă și 5 cea mai joasă valoare

2. Dimensiunea politicii externe

Luna august a creat condiții favorabile pentru valorificarea câștigurilor politice pe plan extern din lunile precedente. Adoptarea legii cu privire la statutul localităților din Transnistria, progresele în vederea deschiderii misiunii UE la Chișinău, evoluțiile pentru asigurarea prezenței experților europeni pe frontiera moldo-ucraineană schimbă paleta opțiunilor existente în subiectul transnistrean. Acestea, dar și inițierea lucrărilor asupra elaborării Planului Individual de Parteneriat RM-NATO (IPAP) au impus noi sarcini actualei guvernări a RM. Mai mult, aceste noi posibilități ar putea cristaliza cursul politicii externe a RM spre integrarea europeană și euro-atlantică pentru anii următori.

Contrar acestei situații favorabile, politica externă a Republicii Moldova continuă să fie una duplicitară. Conducerea de la Chișinău surprinde lumea politică cu orientarea sa concomitentă spre UE și CSI. Participarea Moldovei în CSI rămîne un impediment

politic pentru integrarea europeană a Moldovei, plasînd țara, cel puțin în ochii Europei, în zona de influență a Rusiei. Rațiunile participării Moldovei în CSI au putut fi revăzute pe parcursul Summit-ului CSI de la 26 august din Kazan, Federația Rusă. Totuși, și de aceasta dată posibilitățile debarasării de organizația fantomă au fost ratate.

Participarea Președintelui Republicii Moldova la summit-ul CSI era așteptată pentru a pune punctele pe „i”. După o lungă perioadă în care Vladimir Voronin a ignorat ostentativ lucrările din forurile CSI, președintele moldovean și-a întrerupt concediul anual pentru a se întîlni cu omologii săi. Această decizie a pus presa în așteptarea unei senzații. Fără a anunța public frustrările Republicii Moldova față de CSI, președintele Voronin a semnat 15 din cele 17 documente discutate la summit, avînd o întrevvedere

„fără tabu-uri”¹ cu liderul rus, Vladimir Putin. În stilul clișeelelor vechi de pe timpul președinților Snegur, Lucinschi și Elțîn, șefii de stat au decis ”revigorarea relațiilor bilaterale” moldo-ruse aflate, la momentul de față, într-o profundă criză. Președinții și-au promis să coopereze în rezolvarea problemei transnistrene. Singura remarcă valoroasă a șefului statului a fost că Moldova va colabora cu statele CSI doar în domeniile care nu contravin Planului de Acțiuni RM - UE. Aceeași abordare era frecvent arborată de

Președintele Ucrainei, L. Kuchma. Să fim oare martori ai unui deja vu? Totuși, întrevvedere șefilor de stat nu a părut să depășească faza declarațiilor de curtoazie. Rusia a enunțat că nu va schimba decizia de

a livra resurse energetice Moldovei la prețuri mondiale, nici de a ridica

Contrar situației internaționale favorabile unei schimbări esențiale, politica externă a Republicii Moldova continuă să fie una duplicitară

sanctiunile contra importului de producție agricolă din Moldova. Promisiunile Rusiei referitor la soluționarea conflictului transnistrean par la fel de exasperate, întrucât și astăzi Rusia continuă să privească RM ca pe un pachet promoțional „doi în unul” (RM+Transnistria). Această viziune este sistematic re-anunțată de importanți demnitari ai Dumei Ruse, în vizitele lor de „business” la Tiraspol.

CSI nu a fost niciodată mai anacronică decât acum. Această lipsă anacronică de rezultate ca urmare a participării în cadrul CSI pune problema „răului tolerat” prin păstrarea calității de membru al acestei organizații. În declarația de presă, Vladimir Putin a subliniat, că în cei 15 ani de la constituirea CSI-ului „a devenit evident că actuala destinație și scopuri ale CSI au la bază forme și metode de activitate depășite de timp, fapt pe care aproape toți colegii l-au menționat în repetate rânduri...”² Creată pentru a atenua consecințele destrămării Uniunii Sovietice, Comunitatea Statelor Independente (CSI) nu a reușit să se afirme nici ca o nouă URSS, nici ca organizație internațională, nici, cu atât mai mult, ca un bloc politic, militar și economic. Pentru Moldova, CSI este irelevantă din toate aceste trei aspecte. Moldova niciodată nu a participat la inițiativele militare ale CSI, nici nu a semnat documentele referitoare la cooperarea militară la Summit-ul recent.

Pe plan economic, CSI este notoriu pentru eșecurile și abordările sale exclusiviste. Moldova nu a fost invitată să participe în Spațiul Economic Unic (SEU) al CSI, plin de conflicte interne, în care membrii SEU recurg frecvent la sancțiuni economice în adresa celorlalți membri. Reprezentativ este și comportamentul Rusiei și Ucrainei, prima preferând un regim tarifar asimetric care-i convine, iar ultima preferând o cooperare bilaterală în spațiului economic unic. Cât despre Uniunea Vamală a CSI, membrii se pronunță nu pentru o zonă vamală lipsită de restricții, ci pentru una cu restricții „civilizate”.³ Pentru Moldova, restricțiile „civilizate” se reflectă, de regulă, prin sancțiuni de import din partea Rusiei, care închide accesul producției agricole moldovenești pe piața sa ca răspuns la diverse decizii politice luate de Chișinău. Astfel, pentru RM, CSI se impune mai mult un ca un frâu economic rusesc. Moldova nu poate să renunțe la relațiile economice cu statele din zona CSI, dar cu același succes

poate trece la relații comerciale bilaterale, neîmpregnate de aspectul comunitar al CSI. Dependența Moldovei de piața țărilor CSI pune economia țării sub riscul unui regim de sancțiuni „sezoniere”, supuse deciziei politice ale celui mai puternic. Ineficiența CSI se face observată și în alte domenii de activitate. La sfârșitul lui august 2005, Guvernul RM s-a pronunțat pentru denunțarea acordului privind statutul tribunalului economic al CSI, semnat pe 6 iulie 1992, pe motiv că autoritatea acestuia este ineficientă, iar pe parcursul anilor nu a soluționat aproape nici un litigiu între membrii Comunității.

Proliferarea sub-inițiativelor și structurilor alternative, precum GUAM și Inițiativa de la Shanghai, Uniunea Central Asiatică, Uniunea Rusia-Belarus, demonstrează eterogenitatea intereselor statelor membre. Pe parcursul a peste 14 ani, CSI a reușit mai mult să dezintegreze spațiul post-URSS, decât sa-l unească, devenind o Comunitate, în care țările se integrează cu viteze diferite și în direcții diferite. Georgia, Ucraina și Moldova și-au îndreptat privirile spre Uniunea Europeană și NATO, Turkmenistanul, chir în timpul summit-ului, a părăsit Comunitatea, țările central-asiatice au format o uniune exclusivă, Rusia și Belarus optează pentru un stat comun. Pe lângă aceasta, pe teritoriul CSI răsar inițiative concurente Comunității

și susținerea tendințelor separatiste din regiune. În acest sens, CSI este o Comunitate din membri inegali, dominată de Rusia, iar aranjamentele scriptice ale căreia nu sînt respectate. Cadrul CSI nu asigură respectarea suveranității și integrității statelor, drepturilor economice ale statelor și drepturilor omului.

Creată pentru a atenua consecințele destrămării Uniunii Sovietice, Comunitatea Statelor Independente (CSI) nu a reușit să se afirme nici ca o nouă URSS, nici ca organizație internațională, nici, cu atât mai mult, ca un bloc politic, militar și economic

Situația regiunii depinde în mare măsură de rolul Ucrainei. Totuși, aflată în competiție cu Rusia pentru supremație în CSI-ul de Vest, Ucraina, la moment, dă

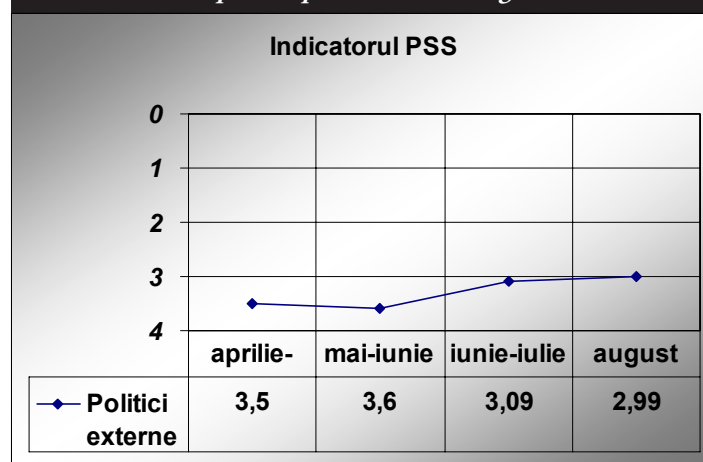
semne de slăbiciune. Kremlinul a întâmpinat cu bucurie vestea demiterii guvernului Timoșenko. Moscova încă mai speră la o reorientare a Ucrainei spre spațiul CSI. Acest lucru nu ar fi posibil datorită ambițiilor președintelui Iușcenko de a se impune ca hegemon în spațiul CSI și nu ca supus al Moscovei. Însă, clivajele interne și incertitudinea pe plan extern, precum și fluctuanțele în opiniile occidentului față de Ucraina fac viitorul apropiat al Ucrainei incert. Contrar declarațiilor din iunie curent, Ucraina decide, totuși, sa intre în Spațiul Economic Unic al CSI și se pronunță pentru o fortificare condițională și polară a CSI. Faptul în sine nu încălzește cu nimic Republica Moldova. Din contra, o face să se

simtă mult mai vulnerabilă, punînd în pericol tentativele de soluționare a problemei transnistrene și asigurarea suveranității statale.

Părăsirea CSI de către Turkmenistan⁴ și retragerea trupelor ruse din Georgia demonstrează criza Comunității, care se apropie de un deznodămînt natural, acesta fiind prevesit deja.

Declarația de la 12 august 2005 făcută la Borjomi de către președinții Georgiei și Ucrainei⁵, a chemat liderii țărilor din regiunea Mării Negre să reflecteze asupra nevoii de a crea o nouă Comunitate a Opțiunii Democratice⁶, ca alternativă la CSI. Mikhaill Saakasvili și Viktor Yușcenko au invitat toți liderii țărilor din regiune, care împărtășesc ideea

Indicatorul PSS reprezintă nivelul de stabilitate în politica externă pentru perioada iulie-august 2005

Punctajul este calculat în scară inversă: 1 este cea mai înaltă și 5 cea mai joasă valoare

și larg susținute de Occident, cum este cazul GUAM. Fragmentarea internă a CSI este amplificată de impulsurile agresive ale Rusiei, alimentînd riscuri sporite de securitate prin amplasarea trupelor

nevoii de a crea o nouă Comunitate a Opțiunii Democratice⁶, ca alternativă la CSI. Mikhaill Saakasvili și Viktor Yușcenko au invitat toți liderii țărilor din regiune, care împărtășesc ideea

extinderii NATO și europenizării regiunii Baltico-Pontico-Caspică de a se întâlni într-un forum la nivel înalt în Ucraina pentru a pune bazele noii Comunități.

Teza vulnerabilității spațiului CSI este susținută și de ultimele evenimente din Ucraina. Explozia crizei politice de la Kiev prin demiterea guvernului Timoșenko oferă motive serioase Occidentului de a se îndoii de stabilitatea regională în Ucraina. Spre deosebire de SUA, care au perceput acest eveniment ca ceva normal, europenii vor da dovadă de mult scepticism și rezerve față de aceste state. Or, acest lucru deteriorează și mai mult imaginea răsăriteană a Europei în ochii Uniunii Europene prin lipsa de stabilitate politică, chiar în țările care au fost aclamate pentru revigorarea lor democratică. Evenimentul în sine are o mare importanță pentru întreaga regiune și pentru Republica Moldova în special. Instabilitatea politică din statul vecin pune în pericol hotărârile guvernului Timoșenco față de Republica Moldova, în special în ceea ce ține de eficiența monitorizării hotarului moldo-ucrainean și acoperirea găurii negre a contrabandei din regiunea transnistreană. Riscurile ar fi estompate dacă partida Yușcenko ar avea suficienți oameni valoroși, dedicați vocației europene a Ucrainei. Din păcate, însă, implanturile de

persoane loiale oligarhiei naționaliste și-au făcut deja efectul „otrăvii”, astfel încât, instabilitatea politică din Ucraina nu poate reproduce decât un nou „stil Kuchma” în raport cu vecinii.

Prognoze:

In condițiile în care Moldova nu beneficiază de reduceri confortabile la resursele energetice, fiind, mai degrabă captiva CSI, și suferă de presiuni economice și restricții comerciale din partea celorlalți membri, aflarea Moldovei în cadrul CSI necesită o regândire strategică. Cu atât mai mult, că în lipsa unui regim preferențial la exporturi, summit-urile CSI nu sînt nimic mai mult decât prilejuri pentru inconsistență și idei false.

Summit-ul CSI de la Kazan a demonstrat că reformele structurale inițiate de Moscova în cadrul organizației nu sînt congruente cu interesele RM. Păstrarea calității de membru a CSI este contraproductivă soluționării conflictului transnistrean, combaterii sărăciei și integrării europene.

Pentru RM, CSI nu ar trebui să depășească ca intensitate relațiile bilaterale cu statele membre ale acestei himere geopolitice, ceea ce ar elibera numeroasele opțiuni „donate”, cum este

GUAM, sau, poate, noua Comunitate a Opțiunii Democratice. Declarațiile telefonice ale prim-miniștrilor Moldovei și Azerbaidjanului în vederea intensificării colaborării și deschiderea ambasadei moldovenești la Baku, ar putea solidifica aceste planuri⁷, dar numai în prezența unei viziuni de perspectivă la Chișinău. Moldova ar putea fi mult mai activă în noua inițiativă ucraineano-georgiană sau în consolidarea GUAM-ului.

Note

1 Declarația Președintelui RM, Vladimir Voronin, INFOTAG Newline, 29 august, 2005.

2 Declarația Preledintelui Vladimir Putin la conferința de presă de totalizare a summit-ului CSI de la Kazan, Rusia. INFOTAG Newline, 29 august 2005

3 http://www.newsukraina.ru/news.html?nws_id=414984&date=2005-06-24

4 INFOTAG, Buletin Informativ Zilnic, 29 august 2005

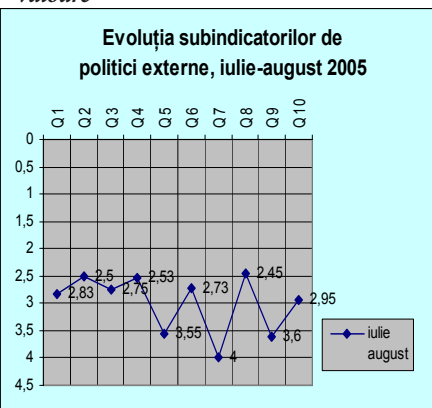
5 <http://www.moldova.org/editoriale/eng/50/>

6 Community of Democratic Choice
7 INFOTAG, 30 august, Referințe la comentariile politologului rus Veaceslav Niconov, care a plasat Moldova și Azerbaidjanul în tabăra indeciziilor referitor la CSI

Anexe

II. Subindicatorii „Politici externe”		Valoarea
Lista întrebărilor de reper		
Q1.	Este politica externă a RM mai articulată și mai eficientă decât acum câteva luni în urmă?	2,83
Q2.	În ce măsură integrarea euro-atlantică constituie în fapt obiectivul de bază al politicii externe?	2,5
Q3.	În ce măsură acțiunile de politică externă ale R. Moldova urmăresc interesele naționale ?	2,75
Q4.	Cum apreciați rolul organizațiilor internaționale și regionale în consolidarea statului de drept și a suportului acordat reformelor economice în RM ?	2,53
Q5.	Cum apreciați imaginea R. Moldova în afara hotarelor țării din ultima vreme ?	3,55
Q6.	Cum apreciați relațiile Ucrainei cu RM din ultima vreme?	2,73
Q7.	Cum apreciați relațiile Rusiei cu RM din ultima vreme?	4
Q8.	Cum apreciați relațiile României cu RM din ultima vreme?	2,45
Q9.	În ce măsură reflectă interesele RM prezența sa în cadrul CSI?	3,6
Q10	Este RM protejată suficient prin acorduri și parteneriate strategice pe plan extern?	2,95

Punctajul este calculat în scară inversă: 1 este cea mai înaltă și 5 cea mai joasă valoare

3. Probleme de interes special

Inițiatiivele privind reglementarea conflictului transnistrean rămân în competența aproape exclusivă a șefului statului. Chiar dacă unele dintre acestea sînt adoptate de Parlament sau Guvern, pulsul nevralgic al poziției Chișinăului se găsește indubitabil în anturajul Președintelui Voronin. La doar o zi după enunțarea ideilor sale, Guvernul a aprobat în regim de urgență două hotărâri: “Privind confirmarea garanțiilor

principale pentru populația Transnistriei” și “Cu privire la regularizarea fluxurilor de mărfuri ce constituie obiectul activității de comerț exterior a Transnistriei”. Urgența demersului său a fost motivat de faptul ca „ambele Hotărâri să fie sincronizate cu intrarea în vigoare a Hotărârii Cabinetului de Miniștri al Ucrainei¹, precum și cu începerea monitorizării de către UE a segmentului transnistrean al graniței”.

Analiza de conținut a discursului politic al președintelui ne face să credem, că acțiunile și impulsurile șefului statului ar putea fi asamblate într-o strategie, anunțată recent la New York drept „planul Voronin”, și care ar avea avantajul de a reuni ambițiile partidului de guvernământ și a „opoziției constructive”. Scopul acestuia ar fi izolarea regimului separatist și diminuarea hegemo-

niei Rusiei în regiune. Ideea centrală a lui Voronin ar fi ignorarea dialogului cu liderii separatiști de la Tiraspol și obținerea desolidarizării cetățenilor din stînga Nistrului de regimul lui Smirnov prin oferirea unor oportunități social-economice mult mai atrăgătoare. Legalizarea și atragerea bussines-ului transnistrean în cîmpul constituțional al Republicii Moldova, în condițiile obținerii controlului asupra frontierei de stat cu Ucraina și asigurării unui control democratic la punctele vamale prin monitorizarea de către o misiune internațională a UE, ar oferi lui V. Voronin o cale legală de a anihila regimul separatist. Acestea ar fi pivotul ideologic al acestei strategii pînă la apariția unui context politic mai favorabil, indus „pe teren” prin Misiunea UE de monitorizare a frontierei și evacuarea trupelor și munițiilor rusești din regiune. Numai într-o conjunctură care va permite insularizarea separatiștilor, Chișinău își poate juca mai bine alianțele sale regionale și avantajul de a fi un „caz special” pe agenda de securitate a UE.

Nici SUA și nici UE nu ar dori să tolereze cazemate separatiste pe linia de frontieră între Ucraina și Republica Moldova din rațiuni strict geopolitice. Din aceleași considerente, scenariile de federalizare a statului nu mai sunt o opțiune credibilă, răsturnând calculele rusești și orientând miza spre un scenariu „de tip Abașidze”. De altfel, Igor Smirnov, liderul separatist de la Tiraspol a declarat că “Transnistria are nevoie de garanții fizice, politice și militare, în cadrul procesului de reglementare a conflictului și numai pacificatorii ruși pot oferi asemenea garanții”. Smirnov a mai declarat că nu este nici împotriva prezenței pacificatorilor ucraineni. Pentru el mai important ar fi cît mai puțini pacificatori internaționali, iar rolul pivotal să-l joace Rusia. Încăpățănarea separatiștilor de a nu ceda presiunilor externe se explică prin faptul că acestea ar fi indicațiile Moscovei. Tot ea instrumentează „legalitatea otrăvită” a formatului pantaonal pentru a tolera prezența UE și SUA doar în calitate de „observatori”, nu și în calitate de „membri cu drepturi depline”. Drept argument, Rusia își

motivează opoziția prin faptul că „acestea-s regulile OSCE”. Chișinăul, dar nici UE și SUA, nu ripostează. Asocieria formală a UE și SUA la un format construit după bunul plac al Moscovei ar compromite șansele pe care promitea implicarea mai activă a Occidentului. Mai mult – nu există nici o bază juridică internațională care ar justifica „drepturile speciale” ale Rusiei și Ucrainei în cadrul vechiului format de negocieri, iar singurul subiect legitim care ar putea să accepte serviciile de mediere nu este altcineva decât Guvernul de la Chișinău. Este curios, dar diplomația de la Chișinău nu se poate impune în această fereastră de oportunități nici în planul relațiilor sale bilaterale cu membri marcanți ai UE: Germania, Marea Britanie, Franța, și nici cu „europenii noi”, care ar avea un cuvînt

alegeri „observate” de OSCE și Consiliul Europei, fie prin „impunerea” pe bază de egalitate a „celeilalte părți” (vezi Planul Kozak, sau recentul proiect anunțat din numele Universității Bertrand Russell). “Soluția” se regăsește și în proiectele de “demilitarizare simultană” a Republicii Moldova și a regimului de la Tiraspol, prin măsuri care ar legaliza necesitatea pacificatorilor ruși, ar conserva prezența masivă și absurd inutilă a munițiilor stocate în regiune, în paralel cu atribuirea unei competențe exclusive Rusiei de a formula cursul de politică externă și de (ne)integrare euro-atlantică a Republicii Moldova. Confirmare servesc cele 2 inițiative care transpar în public înainte de reuniunea de la

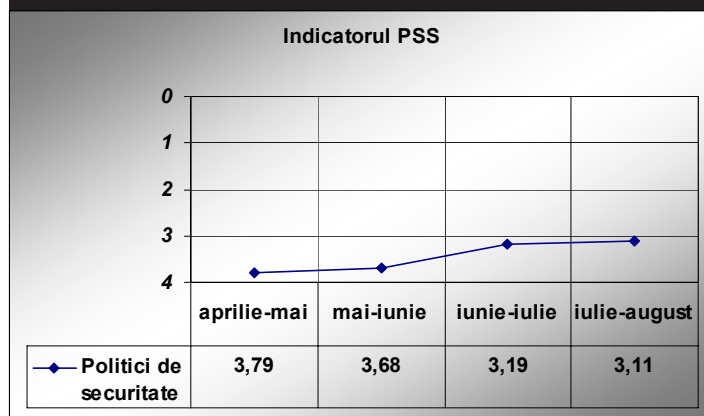
Odesa a statelor mediator într-un format extins: noul plan de reglementare, pregătit de Rusia (asupra căruia autoritățile de la Chișinău, ca și în cazul Planului Iușenco, nu a fost informat decît din presă) și a proiectelor OSCE de „întărire a încrederii între părți și de demilitarizare simultană a RM și RMN”.

Eforturile oficiale ale Rusiei și separatiștilor transnistreni de a recunoaște

independența „rmn” sîntacompaniate și de acțiuni la nivel local. La sfîrșitul lunii august, “rmn” a sărbătorit cu mare fast și paradă 14 ani de la declararea “independenței”, creînd aparențele unei normalități asigurate în stilul unui stat, iar oficiali de primă mărime ai Dumei Ruse declară la Tiraspol, că Transnistria demult nu mai face parte din RM.

La etapa actuală, direcția inițiativelor lui Vladimir Voronin în problema transnistreană este una îndrăzneată și demnă de atenție. Ignorarea dialogului cu Tiraspolul este favorabilă procesului de reintegrare a cetățenilor RM din Transnistria și nu a regimului separatist. Posibilitățile de manifestare civică în spațiul constituțional al RM ar putea depăși naționalismul transnistrean șovinist. Evident,

Indicatorul PSS reprezintă nivelul de stabilitate în probleme de interes special în perioada iulie-august 2005

Punctajul este calculat în scară inversă: 1 este cea mai înaltă și 5 cea mai joasă valoare

greu de spus în vederea asamblării unui nou format de negocieri. Printre eforturile Moldovei de a soluționa problema transnistreană se numără: crearea celor 4 posturi vamale mixte moldo-ucrainene (Briceni-Rosoșani, Medveja-Zelionoe, Larga-Kelmenți și Giurgiulești-Reni), formarea unei misiuni permanente a UE de monitorizare a posturilor vamale, atragerea businessului din regiune prin facilități comerciale oferite de Piața Comună Europeană în baza certificatelor RM.

Scenariul Moldovei ar fi perfect dacă nu ar mai fi factorul Rusia și armamentul său, iar mai recent - și criza politică din Ucraina. Liderii ruși declară ostentativ că evacuarea armelor din regiune este condiționată de soluția politică de reglementare a conflictului. Această soluție, în opinia Rusiei, este văzută doar prin “legalizarea regimului separatist” într-o formă sau alta: fie prin

mașina propagandistică a securității transnistrene deja a început a pune la îndoială caracterul democratic al RM pentru a discredita acțiunile oficialilor moldoveni în problema transnistreană. Dar aceasta nu ar trebui să fie un impediment pentru Republica Moldova de a-și apăra cetățenii - misiunea de bază a oricărui stat suveran.

Proгноze:

Panorama de ansamblu a evenimentelor din ultima lună ne permite să constatăm o creștere calitativă a demersului euro-atlantic în RM, descifrat ca parte din efortul mai larg de „internaționalizare a conflictului cu Rusia”, dar și ca ambiție a autorităților de a moderniza sectorul de securitate din RM. Clasa politică este în căutarea unor noi resurse persuasive în procesul de sporire a interesului marilor actori internaționali pentru RM. Acțiunile respective provoacă o iritare sporită în Federația Rusă, în special regimului separatist de la Tiraspol, dar, chiar și micile satisfacții nu trebuie să producă orgolii locale, pentru că sarcinile

sunt extrem de grele, iar capacitățile – încă prea limitate. Analiza comportamentului părților implicate ne face să credem că reluarea procesului de negocieri între partea moldovenească și cea transnistreană nu va avea loc curînd. Fiecare parte mizează pe propriile atu-uri: RM pe implicarea și susținerea Occidentului, regimul separatist - pe susținerea Rusiei. Ucraina mizează pe investiția de încredere a Occidentului pentru a-și rezolva litigiile dintre grupurile oligarhice conectate puterii de la Kiev, astfel încât nu va putea acorda rolului său arhi-important în securizarea frontierei cu RM decât o atenție periferică. În aceste condiții, rolul reprezentatului UE în procesul de reglementare a conflictului va deveni extrem de dificil, și expus riscului de a întârzia instalarea în timp util a Misiunii de monitorizare. Mai grav, această misiune ar putea prelua inerțial un mandat impropriu, definit astfel de către partea ucraineană – cel de a inspecta regimul de trecere a frontierei exclusiv

în termenii traficului de arme, și nu în termenii solicitați și agreeați prin convențiile internaționale, respectate de RM, privind calificarea tuturor bunurilor exportate fără acordul și procedura vamală respectivă a RM drept „contrabandă”. În continuare ne putem aștepta la intensificarea presiunilor economice și politice din partea Federației Ruse, iar susținerea RM de către occidentali în rezolvarea acestui diferend va fi determinată doar de coerența și chibzuința acțiunilor oficialilor moldoveni. Instabilitatea politică de la Kiev ar putea genera noi soluții pentru problema transnistreană din partea mediatorilor, fapt ce ar trebui să impună prudență din partea negociatorilor moldoveni pentru a evita scenariul de tipul Memorandumului Kozak.

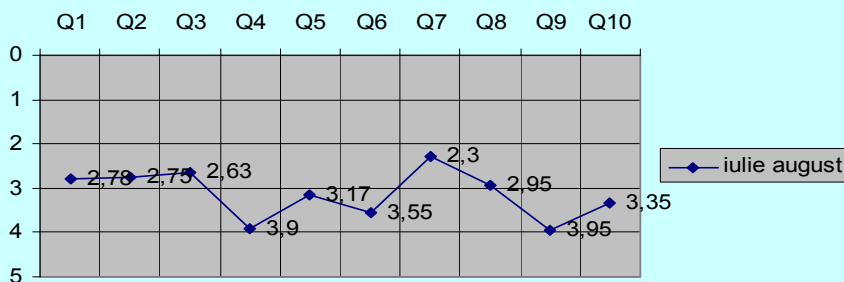
Note:

1. Hotărîrea cu privire la transportul mărfurilor din Moldova, inclusiv din Transnistria, doar în baza actelor vamale cu ștampila Moldovei, semnată de premierul Iulia Timoșenko.

Anexe

III. Subindicatorii „Politici de securitate”		Valoarea
Lista întrebărilor de reper		
Q1.	Cum apreciați stabilitatea sectorului de securitate din RM în ultima vreme (CSS, SIS, Ministerul Apărării, MAI etc.)?	2,78
Q2.	Este securitatea RM suficient protejată prin acorduri și/ sau tratate internaționale și regionale ?	2,75
Q3.	Cum evaluați cursul general și acțiunile autorităților centrale din ultima vreme în vederea reglementării pașnice a conflictului transnistrean?	2,63
Q4.	În ce măsură este RM protejată de politicile de șantaj energetic ale unor țări străine?	3,9
Q5.	În ce măsură este RM capabilă să contracareze contrabanda și traficul de frontieră, comerțul ilicit cu arme și stupefiante?	3,17
Q6.	Este R. Moldova un stat care se poate apăra efectiv în eventualitatea unei agresiuni externe ?	3,55
Q7.	Cum apreciați locul RM în spațiul de securitate euro-atlantic de securitate și apărare colectivă ?	2,3
Q8.	Cît de mult are nevoie RM de capabilități militare moderne de apărare?	2,95
Q9.	În ce măsură corespunde sintagma „neutralității permanente” situației curente în care se găsește și intereselor naționale ale RM?	3,95
Q10	Care este eficiența politicilor de combatere a crimei organizate și corupției, inclusiv ale celor transfrontaliere din ultima vreme în RM?	3,35

Evoluția subindicatorilor de politici de securitate, iulie-august 2005

CE ESTE INDICATORUL PSS:

Indicatorul are ca scop descrierea ritmului și direcției de transformări democratice în Republica Moldova prin intermediul unor evaluări calificate asupra variabilelor legate de politica internă, politica externă și probleme de interes special.

Indicatorul PSS este calculat în funcție de valorile acordate la un șir de întrebări de către un grup de experți independenți.

Rolul Grupului de experți a constat în a nota tendințele percepute pe aceste categorii cu variabile cuprinse între 1 la 5, unde 1 reprezintă nivelul maxim de intensitate (presiunea problemei), iar 5 - nivelul cel mai redus de intensitate al categoriei respective. Evaluarea variațiilor înregistrate pe fiecare dintre aceste categorii a fost facilitată de utilizarea tabelului de evaluare.